

การรับรู้ผลกระทบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจใน คุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต

วันที่รับบทความ: 7 สิงหาคม 2563

วันแก้ไขบทความ: 6 มกราคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ: 8 กันยายน 2564

นิमित ชื่นสั้น^{1*} พรชัย ศักดิ์ศิริโสภณ² สุภัทรา สังข์ทอง³ และ หัวหาญ ทวีแสง⁴

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้เพื่อตรวจสอบการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนบ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี โดยดำเนินการพร้อมกันระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพแบบคู่ขนาน ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณมีลักษณะเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นคนในชุมชนบ้านบางโรง จำนวน 289 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการถดถอยเชิงพหุ ส่วนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิจัยแบบกรณีศึกษา เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านบางโรง จำนวน 5 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ปัจจัยสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.001 ($\beta = .216, t = 3.743^{***}$) และเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.001 ($\beta = .186, t = 3.339^{***}$) เช่นเดียวกัน นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ($\beta = .149, t = 2.649^{**}$) และเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ($\beta = .106, t = 1.970^*$) และผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนสามารถรับรู้ได้ด้วย 4 มิติ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี นอกจากนี้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมวิธีระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาทั้งสองวิธีมีความสอดคล้องกัน พบว่ามีสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนบ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี
ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต

*Corresponding author, email: nimit.s@pkru.ac.th

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต email: nimit.s@pkru.ac.th

² อาจารย์ประจำ สาขาการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี email: pornchai.s@ubu.ac.th

³ อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวทางทะเล คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต email: supattra.s@pkru.ac.th

⁴ อาจารย์ประจำ สาขาวิชาสังคม วัฒนธรรม และการพัฒนามนุษย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ email: howhan.t@psu.ac.th

Perceived impact of sustainable community-based tourism affecting to quality of life satisfaction of residents in community: A case study of Ban Bang Rong Community, Phuket

Received: 7 August 2020

Revised: 6 January 2021

Accepted: 8 September 2021

Nimit Soonsan^{1*} Pornchai Saksirisophon² Suphattra Sangthong³
and Howhan Thaveeseng⁴

Abstract

This study aimed to investigate the perceived impact of community-based tourism effect on quality of life of the residents' in Baan Bang Rong Community, Phuket. The mixed method research was used with concurrent approach by qualitative method and quantitative method. The quantitative method was survey research. The data was collected from 289 residents in Baan Bang Rong Community with questionnaire and analyzed with multiple regression analysis. The qualitative method was case study research. The data was collected from five community leaders in Baan Bang Rong Community with semi-structure interview; and analyzed with content analysis. The quantitative results showed that social and culture affected on quality of life satisfaction at 0.001 ($\beta = .216, t = 3.743^{***}$). The economic influenced on quality of life satisfaction at 0.001 ($\beta = .186, t = 3.339^{***}$). Moreover, environment impacted on quality of life satisfaction at 0.01 ($\beta = .149, t = 2.649^{**}$). In addition, technology had effect on quality of life satisfaction at 0.05 ($\beta = .106, t = 1.970^*$). The qualitative result showed that factors: environment, socio-culture, economic, and technology, affected on quality of life satisfaction for residents. Also, the results of mixed method data analysis with qualitative and quantitative showed that it was consistent. The factors: environment, socio- culture, economic, and technology, influenced on quality of life satisfaction of residents in Ban Bang Rong Community, Phuket

Keywords: Sustainable community-based tourism, environment, socio-culture, economic, technology, quality of life satisfaction

*Corresponding author, email: nimit.s@pkru.ac.th

¹ Assistant Professor, Business Administration, Faculty of Management Science, Phuket Rajabhat University. email: nimit.s@pkru.ac.th

² Lecturer, Tourism and Hospitality Management, Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University. email: pornchai.s@ubu.ac.th

³ Lecturer, Marine Tourism Management, Faculty of Management Science, Phuket Rajabhat University. email: suphattra.s@pkru.ac.th

⁴ Lecturer, Social, Cultural and Human Development, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University. email: howhan.t@psu.ac.th

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดความเจริญและการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน ซึ่งแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่เน้นการต่อยอดและเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวด้วยภายใต้แนวคิดวิถีไทย Thailand 4.0 “เสน่ห์วิถีไทยเฉพาะถิ่น (Unique Thai Local Experience)” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) นอกจากนั้นจาก แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) มุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สามารถสร้างรายได้ให้ประเทศไทยอย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนผ่านการนำเสนอประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและมีเอกลักษณ์วิถีไทยควบคู่กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยเน้นรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวร่วมด้วย

จังหวัดภูเก็ตเป็นจุดหมายปลายทางที่ได้รับความนิยมทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและทำให้การท่องเที่ยวเป็น กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญของ จังหวัดภูเก็ต (กรมการท่องเที่ยว, 2563) นอกจากนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวตามกรอบ “เสน่ห์วิถีไทย เฉพาะถิ่น” ทางจังหวัดภูเก็ตจึงได้ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนให้เกิดมูลค่าเพิ่มจากการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชน โดยเฉพาะชุมชนบ้านบางโรงมีจุดเด่นของทัศนียภาพที่สวยงามเป็นธรรมชาติ วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม และกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อีกทั้งเป็นที่ตั้งป่าชายเลนผืนใหญ่และแหล่งห้วยทะเลที่อุดมสมบูรณ์ของจังหวัด นอกจากนั้นยังเป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นจากการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (รางวัลกินรี) ประจำปีพ.ศ. 2553 จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยด้วย แต่อย่างไรก็ตามการเติบโตของการท่องเที่ยวที่รวดเร็วแต่ขาดการบริหารจัดการที่ดีส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ยิ่งเมื่อเกิดความเสื่อมโทรมก็ย่อมทำให้การแก้ไขหรือฟื้นฟูให้มีสภาพเหมือนเดิมเป็นไปได้ยาก รวมถึงชุมชนยังขาดความรู้และการมีส่วนร่วมในฐานะเจ้าของพื้นที่ (บัญชา สาลิกา, 2562) ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่มีความยั่งยืนที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยว (จิราพร เทืองน้อย, 2561) นอกจากนั้นสภาพการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในกระแสโลกาภิวัตน์อาจจะทำให้เกิดผลกระทบทางลบต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม (ดวงพร อ่อนหวาน, 2545) สอดคล้องกับรายงานของ องค์การบริหารพิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (2561) แสดงให้เห็นว่าชุมชนบ้านบางโรงมีระดับความต้องการการพัฒนาที่ดีต่าง ๆ ทั้งการจัดการเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิต การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกวัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้จึงดำเนินการศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนบ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนและการพัฒนาจึงได้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านบางโรงที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวจะเป็นการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนบ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต

ทบทวนวรรณกรรม

ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต

ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตเป็นแนวคิดหลักที่กล่าวถึงทุกด้านชีวิตของบุคคล รวมถึงสุขภาพร่างกาย จิตใจ และความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม (Dolnicar, Lazarevski & Yanamandram, 2012) โดย Meeberg (1993) กำหนดนิยามความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตคือ ความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตโดยรวมที่ถูกประเมินจากความตื่นตัวของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตเป็นความพึงพอใจสูงสุดของชีวิตช่วงเวลาหนึ่งที่วัดคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในขอบเขตชีวิตที่หลากหลาย โดย Kim Uysal & Sirgy, (2013) พัฒนาขอบเขตของการประเมินคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยจำนวนสี่ด้าน รวมถึงความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน ชีวิตทางวัตถุ ความเป็นอยู่ที่ดีของสุขภาพและความปลอดภัย และความเป็นอยู่ที่ดีทางอารมณ์ นอกจากนี้ Cummins (1996) อธิบายถึงชีวิตทางวัตถุประเมินจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สถานภาพการอยู่อาศัย รายได้ มาตรฐานการครองชีพ ที่อยู่อาศัย และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ส่วนความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับคนในชุมชน ชีวิต พื้นที่สาธารณะ สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ (Puczko & Rätz, 2010) ซึ่งการศึกษาก่อนหน้านี้แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตเป็นตัวแปรหลักต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดการอธิบายสาเหตุที่ทำให้ ผู้อยู่อาศัยมีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต (Croes, 2014; Uysal, Woo & Singal, 2012)

การรับรู้ผลกระทบของการท่องเที่ยว

มุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันไป การพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละจุดหมายปลายทางจึงต้องวางแผนและจัดการทรัพยากรปลายทางเพื่อเพิ่มความน่าดึงดูดใจของชุมชน (Lundberg, 2015; Ngo, Lohmann & Hales, 2018) เนื่องจากผู้อยู่อาศัยเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญในแง่ของการพัฒนาการท่องเที่ยว การรับรู้ของผู้อยู่อาศัยจึงเป็นตัวกำหนดที่สำคัญสำหรับการใช้การท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาจุดหมายปลายทางที่ประสบความสำเร็จ (Long, Perdue & Allen, 1990) ทั้งนี้การใช้การท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาพื้นที่ในช่วงเริ่มต้นทำให้เห็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตามสามารถยอมรับผลกระทบด้านลบต่อปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นได้ (Diedrich & Garcia-Buades, 2009; Kang, Lee, Yoon & Long, 2008; Lepp, 2007)

การรับรู้ของผู้อยู่อาศัยอาจแตกต่างกันไปตามระดับของการมีส่วนร่วมของการท่องเที่ยว (Nicholas, Thapa & Ko, 2009; Shakeela & Weaver, 2018) ผู้อยู่อาศัยที่ชื่นชมทรัพยากรในท้องถิ่นและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวจะแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวมากขึ้น (Shakeela & Weaver, 2018) นอกจากนี้ Hunt & Stronza (2014) ระบุว่าผู้อยู่อาศัยที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมักจะมีทัศนคติเชิงลบต่อการท่องเที่ยวมากกว่าผู้อยู่อาศัยที่เข้าร่วม นอกจากนี้ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายหรือให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจพิเศษจะช่วยปรับปรุงการรับรู้ของผู้อยู่อาศัยด้วย ดังนั้นการทำความเข้าใจกับการสนับสนุนของผู้อยู่อาศัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการและการตลาดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จ

การศึกษาของ Wall & Mathieson (2006) ได้สังเคราะห์งานวิจัยจำนวนมากเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยว เปิดเผยว่าผลกระทบการท่องเที่ยวได้วิเคราะห์มิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการศึกษา Andereck & Nyaupane (2011) ได้ยืนยันมิติ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตเช่นเดียวกัน โดยมีมิติผลกระทบทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวมักถูกมองว่าเป็นแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจเชิงบวกทั้งทางบวกและทางลบ สำหรับผลกระทบเชิงบวกทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยว หลักฐานบ่งชี้ว่าการท่องเที่ยวช่วยปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพ เพิ่มการลงทุน และเพิ่มกิจกรรมทางธุรกิจ ในแง่ของผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยว หลักฐานแสดงให้เห็นว่าภาษีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นอันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยว ราคาของสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น และราคาที่ดินก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน (Allen, Hafer, Long & Perdue, 1993; Tosun, 2002; Prentice, 1993; Weaver & Lawton, 2001)

มิติผลกระทบสังคม หากพิจารณาผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่าชุมชนที่มีการท่องเที่ยวมีปัญหาการจราจรติดขัด ความแออัดในที่สาธารณะ รวมถึงปัญหาสังคมอื่น ๆ ส่วนผลกระทบด้านบวก การศึกษาพบว่าการท่องเที่ยวมีโอกาสมากขึ้นในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะ และถนน ได้ดีมากขึ้นด้วย ส่วนมุมมองทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับผลกระทบด้านการท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันไปตามความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้อยู่อาศัยกับนักท่องเที่ยว ซึ่งเกี่ยวข้องกับระดับการศึกษาของผู้อยู่อาศัย ความสามารถในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว และภาพลักษณ์ของนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วย สุดท้ายคือมุมมองด้านสิ่งแวดล้อมของผลกระทบด้านการท่องเที่ยวทั้งด้านบวกและด้านลบ การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ ในแง่ผลกระทบเชิงบวก แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวช่วยสร้างจิตสำนึกให้มากขึ้นถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความงามตามธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว และเพิ่มการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศเจ้าบ้าน

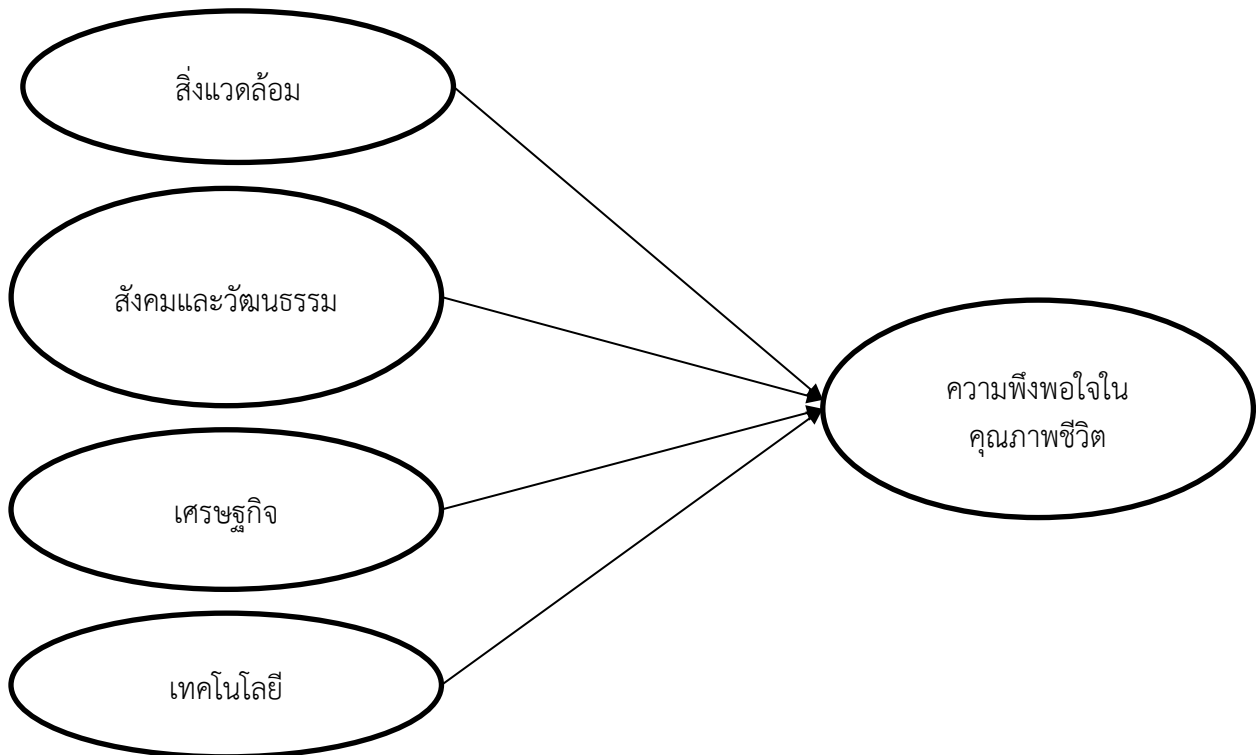
การรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของผู้อยู่อาศัยเป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจอย่างมากของการจัดการการท่องเที่ยว (Almeida-García, Peláez-Fernández, Balbuena-Vázquez, & Cortés-Macias, 2016; Nunkoo & Gursoy, 2012). การศึกษาก่อนหน้านี้สำรวจตัวชี้วัดความยั่งยืนเพื่อวัดผลการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนแสดงให้เห็นว่าผู้อยู่อาศัยเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะต้องรับมือกับนักท่องเที่ยวโดยตรงและมอบประสบการณ์ที่น่าจดจำให้นักท่องเที่ยว หากผู้อยู่อาศัยที่มีการรับรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว (Davis, Allen, & Cosenza, 1988; Lee & Hsieh, 2016) ทั้งนี้การประเมินการรับรู้ของผู้อยู่อาศัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมและวัฒนธรรม (Gursoy, Jurowski & Uysal, 2002) การรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Diedrich & García-Buades, 2009; Lee, 2013; Lee & Hsieh, 2016; Lundberg, 2015; Nunkoo & Gursoy, 2012; Vargas-Sanchez, Plaza-Mejia & Porras-Bueno, 2009) รวมทั้งเทคโนโลยี (Choi & Sirakaya; 2006)

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องตรวจสอบปัจจัยด้านความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความพึงพอใจในชีวิตเพื่อสามารถวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างเหมาะสม (Choi & Sirakaya, 2006; Woo, Kim & Uysal, 2015) ทั้งนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนควรกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับผู้อยู่อาศัยอย่างเป็นธรรม (Choi & Sirakaya, 2006) และช่วยปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยและปกป้องสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น (Lee, 2013; Ohe & Kurihara, 2013) นอกจากนั้น Lee (2013) แสดงให้เห็น

ว่าการรับรู้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ผลประโยชน์สังคม และผลประโยชน์ทางวัฒนธรรมส่งผลต่อการสนับสนุน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ผู้อยู่อาศัยควรได้รับความพึงพอใจใน ชีวิตที่ยั่งยืน เช่น ความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน ความผาสุกทางอารมณ์และสุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ปลอดภัย นอกจากนี้การรับรู้ของผู้อยู่อาศัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตชุมชนเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญในการสนับสนุนการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Woo, Kim & Uysal, 2015) ดังนั้นการศึกษานี้จึงรวมถึงการรับรู้ของผู้อยู่อาศัย เกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และความพึงพอใจในชีวิตเป็นตัวทำนายที่มีประสิทธิภาพในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรมทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ผลกระทบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนและ ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ตรวจสอบผลกระทบการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 4 มิติ ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ซึ่งทั้ง 4 องค์ประกอบเป็นมิติที่ทำให้ เข้าใจที่เกิดขึ้นต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย จึงทำให้การศึกษานี้กำหนดกรอบแนวคิด การวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods) ด้วยเทคนิควิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ดำเนินการวิจัยเป็นแบบคู่ขนาน (Concurrent approach)

การวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนบ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต มีประชากรคือประชาชนที่มีทะเบียนราษฎรในชุมชนบ้านบางโรง ตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 1,029 คน (บัญชี สาลิกา, 2562) จึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาตามสูตรยามาเน่ที่กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างไว้ที่ร้อยละ 5 จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 289 คน แล้วดำเนินการเก็บกลุ่มตัวอย่างตามสะดวกในช่วงระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2563 ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลจำนวน 289 ชุด และได้รับการตอบกลับครบทั้งหมด โดยมีเครื่องมือของการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชน ประกอบด้วย 3 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี จำนวน 13 ข้อ ปรับปรุงจากการวิจัยของ Lee (2013) และ Lee & Jan (2019) ใช้การประเมินแบบ 5 ระดับ ตอนที่ 3 ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต จำนวน 3 ข้อ ปรับปรุงจากการวิจัยของ Kim Uysal & Sirgy, (2013) ใช้การประเมินแบบ 5 ระดับ โดย 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งตามลำดับ โดยการตรวจสอบเครื่องมือของแบบสอบถามแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1 พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรมีค่าระหว่าง 0.591 - 0.846 ทั้งนี้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต้องมีค่ามากกว่า 0.50 (Hair, Anderson, Babin, & Anderson, 2010) การทดสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha มีค่าระหว่าง 0.70 - 0.75 ซึ่งมีค่าสูงกว่า 0.70 แสดงว่าข้อคำถามมีความเที่ยงสามารถนำไปใช้ได้ดี เมื่อตรวจสอบความตรงเชิงสอดคล้อง (Convergent validity) ด้วยค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เฉลี่ย (Average extracted variance: AVE) มีค่าระหว่าง 0.43 - 0.57 และค่าส่วนประกอบความเชื่อมั่น (Composite reliability: CR) มีค่าระหว่าง 0.69 - 0.75 ซึ่งตามเกณฑ์ของ Fornell & Larcker (1981) อธิบายว่า ค่า AVE ไม่ควรต่ำกว่า 0.50 แต่หากมีค่าต่ำกว่าสามารถพิจารณาได้ที่ระดับ 0.40 ควบคู่กับต้องมีค่า CR สูงกว่า 0.60 จึงถือได้ว่าองค์ประกอบนั้นมีความตรงเชิงสอดคล้องที่ดีที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต่อไป ดังนั้นการตรวจสอบองค์ประกอบของการศึกษาทั้งหมดแสดงให้เห็นว่ามีความเที่ยงและความตรงที่ดีเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

ตารางที่ 1 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ มาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
สิ่งแวดล้อม (AVE = 0.57; CR = 0.79; α = 0.70)		4.03	.66
1. เพิ่มความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม	0.612	4.02	.87
2. ปกป้องความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในชุมชน	0.846	4.00	.80
3. ปกป้องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่อยู่อาศัยของสัตว์ในท้องถิ่น	0.783	4.08	.91
สังคมและวัฒนธรรม (AVE = 0.47; CR = 0.78; α = 0.75)		4.06	.63
1. อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น	0.591	4.18	.78
2. พัฒนากิจกรรมทางวัฒนธรรม	0.739	4.00	.83
3. แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม	0.673	4.05	.86
4. มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม	0.718	4.00	.90
เศรษฐกิจ (AVE = 0.43; CR = 0.75; α = 0.71)		4.09	.64
1. เพิ่มโอกาสในการใช้จ่ายใช้สอย	0.603	4.15	.76
2. ส่งเสริมโอกาสทางธุรกิจในพื้นที่	0.637	4.10	.89
3. เพิ่มรายได้ภาษีของรัฐบาลในพื้นที่	0.750	4.05	.90
4. มีสิ่งดึงดูดเพิ่มโอกาสในการลงทุนมากขึ้น	0.617	4.04	.97
เทคโนโลยี (AVE = 0.55; CR = 0.71; α = 0.70)		4.30	.73
1. เทคโนโลยีทำให้จัดระเบียบข้อมูลของชุมชนได้ดีขึ้น	0.714	4.34	.82
2. เทคโนโลยีช่วยให้เข้าใจข้อมูลของชุมชนได้มากขึ้น	0.771	4.25	.86
ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต (AVE = 0.43; CR = 0.69; α = 0.70)		3.98	.75
1. คุณภาพของสุขภาพ	0.701	3.98	.92
2. คุณภาพของความปลอดภัย	0.636	4.01	.98
3. คุณภาพของครอบครัว	0.629	3.94	.98

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression analysis) ด้วยวิธี Stepwise ซึ่งเป็นวิธีที่มีความเหมาะสมในการพิจารณาคัดเลือกตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดและได้โมเดลที่ประหยัดที่สุด เพื่อตรวจสอบอิทธิพลระหว่างตัวแปร (ประยูรศรี บุตรแสนคม, 2555) ทั้งนี้มีสมมติฐานในการวิจัยเชิงปริมาณคือการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนบ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต

การวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนบ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต ที่ใช้ยุทธวิธีการวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case study) ผู้ให้ข้อมูล (Respondents) คือผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านบางโรงที่มีบทบาทในการกำหนดแนวทางการท่องเที่ยว

ของชุมชนจาก 5 หน่วยงาน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) แล้วดำเนินการเก็บข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 และใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามดังกล่าวผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยวิธีตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน มีข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในมิติสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ด้วยการบรรยายเชิงพรรณนาตามแบบรังสรรค์วิทยา (Constructionism) เพื่อให้เห็นความสำคัญของความคิดรวบยอดจากประเด็นตามคำหลัก หรือคำสำคัญ

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการใช้ข้อมูลเชิงสถิติและการบรรยายเชิงพรรณนาในการตีความร่วมกันเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนกันหรือความแตกต่างกันของข้อมูลที่ได้จากทั้งสองวิธี แล้วสรุปความสัมพันธ์ของตัวแปรและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเชิงปริมาณ

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคลแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 2 พบว่าผู้ให้ข้อมูลจากแบบสอบถามมีสัดส่วนเพศหญิงใกล้เคียงกับเพศชายร้อยละ 54.7 ต่อ 45.3 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี ประกอบอาชีพหลักคือธุรกิจส่วนตัว มีสถานภาพสมรส และจบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ทั้งนี้มีภูมิลำเนาเป็นคนที่ชุมชนบ้านบางโรงโดยดั้งเดิมมากกว่าคนที่มามีครอบครัวหรือมาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบ้านบางโรง

ตารางที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (289 คน)	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	185	54.7
ชาย	153	45.3
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	63	18.6
20 – 30 ปี	85	25.1
30 – 40 ปี	64	18.9
40 – 50 ปี	83	24.6
50 ปีขึ้นไป	43	12.7
อาชีพหลัก		
นักเรียน/นักศึกษา	98	29.0
พนักงานของรัฐ	52	15.4
พนักงานบริษัทเอกชน	13	3.8
ธุรกิจส่วนตัว	165	48.8
อื่น ๆ	10	3.0

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (289 คน)	ร้อยละ
สถานภาพ		
โสด	142	42.0
สมรส	178	52.7
หย่าร้าง	18	5.3
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	216	63.9
ปริญญาตรี	116	34.3
ปริญญาโท	5	1.5
ปริญญาเอก	1	.3
ภูมิลำเนา		
เป็นคนในพื้นที่ชุมชนบ้านบางโรงโดยดั้งเดิม	274	81.1
เป็นคนที่มาครอบครัวหรือมาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบ้านบางโรง	64	18.9

ผลการทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของแต่ละปัจจัยมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก และมีค่าต่ำกว่า 0.70 จึงทำให้ไม่เกิดปัญหาภาวะร่วมของตัวแปรในการวิเคราะห์แบบเส้นตรง (Multicollinearity) หรือไม่เกิดปัญหาสหสัมพันธ์ (Correlation) กันเองระหว่างตัวแปรทำนายในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) สูงเกินความเป็นจริง

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

	1	2	3	4	5
1. สิ่งแวดล้อม	1				
2. สังคมและวัฒนธรรม	.461**	1			
3. เศรษฐกิจ	.388**	.361**	1		
4. เทคโนโลยี	.191**	.364**	.365**	1	
5. ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต	.341**	.390**	.360**	.280**	1

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4 พบว่าสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต เมื่อพิจารณาแต่ละปัจจัยสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.001 ($\beta = .216, t = 3.743^{***}$) และเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.001 ($\beta = .186, t = 3.339^{***}$) เช่นเดียวกัน นอกจากนั้นสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ($\beta = .149, t = 2.649^{**}$) และเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ($\beta = .106, t = 1.970^*$) ซึ่งตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตร้อยละ 23.1 โดยเขียนสมการในรูปคะแนนดิบได้ดังนี้ ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต = $0.890 + 0.256 (X_1) + 0.217 (X_2) + 0.171 (X_3) + 0.109 (X_4)$ จึงยอมรับสมมติฐานการศึกษาได้แก่ การรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนบ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของการรับรู้ผลกระทบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต

Model	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
1 ค่าคงที่	2.096	.246		8.525***	.000
สังคมและวัฒนธรรม (X ₁)	.463	.060	.390	7.759***	.000
2 ค่าคงที่	1.329	.286		4.642***	.000
สังคมและวัฒนธรรม (X ₁)	.355	.062	.299	5.725***	.000
เศรษฐกิจ (X ₂)	.295	.061	.252	4.829***	.000
3 ค่าคงที่	1.094	.298		3.665***	.000
สังคมและวัฒนธรรม (X ₁)	.292	.066	.246	4.406***	.000
เศรษฐกิจ (X ₂)	.252	.063	.215	4.009***	.000
สิ่งแวดล้อม (X ₃)	.165	.065	.144	2.547*	.011
4 ค่าคงที่	.890	.315		2.829**	.005
สังคมและวัฒนธรรม (X ₁)	.256	.068	.216	3.743***	.000
เศรษฐกิจ (X ₂)	.217	.065	.186	3.339***	.001
สิ่งแวดล้อม (X ₃)	.171	.065	.149	2.649**	.008
เทคโนโลยี (X ₄)	.109	.055	.106	1.970*	.050

R² = 0.231, Adj R² = 0.222, SEE = 0.670, F = 25.035, Sig of F = 0.000

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์การศึกษาจึงได้จัดหมวดหมู่ของประเด็นต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 5 การอธิบายหมวดหมู่สำหรับการวิจัยอธิบายถึงบริบทพื้นที่ อธิบายประเด็นบริบทของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต อธิบายประเด็นหลักของจำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี

ตารางที่ 5 ประเด็นสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

หมวดหมู่	ประเด็นหลัก
ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต	1. สิ่งแวดล้อม 2. สังคมและวัฒนธรรม 3. เศรษฐกิจ 4. เทคโนโลยี

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านบางโรงมีการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวที่เริ่มต้นด้วยการจากความร่วมมือของกลุ่มที่ดูแลชุมชนและกลุ่มที่ดูแลศาสนา หลังจากนั้นหน่วยงานภาครัฐจึงเข้ามาประสานความร่วมมือ จึงทำให้จัดตั้งเป็นกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นกลุ่มที่บริหารจัดการได้อิสระโดยเป็นความร่วมมือในการดูแลการท่องเที่ยวของชุมชน ในปัจจุบันการท่องเที่ยวของชุมชนมีจุดเน้นและจุดขายทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกลุ่มที่ต้องการกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่น ได้แก่ เทียวชมโครงการคืนชนชั้นสู่ป่า การปลูกป่าชายเลน ศึกษาเส้นทางธรรมชาติเขาพระแทว ล่องเรือชมกระซังเลี้ยงปลา และเมนูอาหารทะเลที่สดใหม่จากกลุ่มชาวประมงท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตามการรับรู้ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในมิติสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ ซึ่งการมีส่วนร่วมในการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนต้องคำนึง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยด้านสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมากที่สุดที่กลุ่มบริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางโรงและผู้อยู่อาศัยในชุมชนต้องคำนึง ซึ่งนโยบายที่ทุกคนเห็นร่วมกันคือการทำให้พื้นที่ปลอดจากสารเคมี และต้องร่วมกันดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งต้องดูแลและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้สมบูรณ์อย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันการให้ความร่วมมือดูแลสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ทุกคนในชุมชนสามารถตระหนักได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีคนไปตักเตือนหรือคอยควบคุม เพราะทุกคนในชุมชนระลึกร่วมกัน หากชุมชนมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ย่อมทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีด้วย ตัวอย่างของกิจกรรมที่คนในชุมชนร่วมมือกัน เช่น ในอดีตบริเวณปากอ่าวของชุมชนมีพะยูนอาศัยและดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบันมีจำนวนน้อยลงไป ทุกคนจึงร่วมกันพัฒนาบริเวณปากอ่าวให้เป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์ด้วยหญ้าทะเลเพื่อให้พะยูนกลับมาดำรงชีวิตเหมือนอย่างที่ผ่านมา นอกจากนั้นคนท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้ง ก็มีการบำบัดน้ำเสีย และใช้ก้อน EM Ball ที่เป็นลูกบอลใช้ฟื้นฟูสภาพน้ำให้มีค่าของเสียน้อยที่สุด ก่อนปล่อยลงแหล่งน้ำ เป็นต้น ดังคำกล่าวอ้างอิงที่ว่า “...เมื่อก่อนปากอ่าวบ้านเราจะมีพะยูน มีมากพอสมควร เพราะหญ้าทะเลที่สมบูรณ์การปลูกหญ้าเป็นอาหารของพะยูน ซึ่งการปลูกหญ้า

ทะเลเพื่อให้พะยูนคืนถิ่นใน Concept นี้เราทำไว้ 2-3 ครั้งแล้ว...และหากสำเร็จก็จะมีที่เดียวในภูเก็ตที่ปลูกได้ก็คือ บริเวณปากอ่าวป่าคลอกบางโรงตรงนี้ ซึ่งเรามองว่านี่เป็น Highlight ของชุมชนเรา...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4) นอกจากนี้แล้วหากชุมชนมีสิ่งแวดล้อมที่ดียอมทำให้เป็นแหล่งของอาหารของชุมชนที่ทำให้ผู้อยู่อาศัยสามารถดำรงชีพด้วยการทำประมงพื้นบ้านหรือประมงริมชายฝั่งได้ ทำให้ระบบเศรษฐกิจครัวเรือนดีขึ้นและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอีกด้วยดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านบางโรงที่มีจุดเด่นเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การให้ความสำคัญกับประเด็นสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวและคุณภาพชีวิต

ด้านเศรษฐกิจเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่เกิดขึ้นจากการเดินทางของนักท่องเที่ยว ซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นและคนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นด้วย โดยปกติคนในท้องถิ่นประกอบอาชีพหลักและมีรายได้จากอาชีพหลัก เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนจึงทำให้คนในท้องถิ่นมีรายได้เสริม ทำให้เศรษฐกิจในครัวเรือนมีคุณภาพที่ดีขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “...ทางชุมชนได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวจึงทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น กล่าวได้คือเศรษฐกิจส่วนใหญ่ได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างมาก...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3) และ “...ส่วนในเรื่องเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวทำให้ความเป็นอยู่ดี รายได้ก็ดีขึ้น โดยไม่ได้รับกวนชาวบ้าน เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาเที่ยวไม่ใช้เวลาที่ทำงานหลัก...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4) ดังนั้นการเพิ่มขึ้นของเศรษฐกิจในครัวเรือนของชุมชนที่ดีขึ้น ย่อมทำให้คุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยดีขึ้นด้วย นอกจากนี้ผู้นำชุมชนก็มีมาตรการสนับสนุนให้เกิดการดูแลเศรษฐกิจที่ยั่งยืนผ่านการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เปรียบเสมือนธนาคารของหมู่บ้านที่ทำให้เกิดการออมทรัพย์และช่วยเหลือทางการเงินซึ่งกันและกันในชุมชน ด้วยการดูแลระบบดังกล่าวจึงทำให้เห็นว่าการท่องเที่ยวของชุมชนมีส่วนที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การจัดการของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านบางโรงแสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยให้สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนมีความร่วมมือกันสูงมากขึ้นด้วย ที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนคือ การนำลิเกฮูลู ซึ่งเป็นการเล่นและการแสดงดั้งเดิมของชุมชนออกมาแสดงและแลกเปลี่ยนกับวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวก็จะเกิดการซึมซับวัฒนธรรมของชุมชนบ้านบางโรงและคนในชุมชนบ้านบางโรงก็ได้เรียนรู้วัฒนธรรมและการแสดงของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา นอกจากนี้แล้วนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยี่ยมชมโฮมสเตย์ (Homestay) หรือเข้าไปเรียนรู้อาชีพของชาวบ้านก็จะทำให้เห็นการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมและเห็นวิถีความเป็นชุมชนบ้านบางโรงได้มากยิ่งขึ้นด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า “...วัฒนธรรมคือจะมีการนำนักท่องเที่ยวมาละเล่นการละเล่นพื้นบ้าน อย่างลิเกฮูลูหรือวิถีชาวบ้านเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าซึมซับความเป็นอยู่ของชาวบ้าน...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2) ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงทำให้เกิดการอนุรักษ์วิถีชีวิตและเกิดความร่วมมือของผู้อยู่อาศัยในชุมชนยอมทำให้คุณภาพชีวิตเพิ่มสูงขึ้นด้วย

การบริหารจัดการเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันเป็นความท้าทายอย่างหนึ่งที่กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติม ปัจจุบันชุมชนค่อนข้างขาดความรู้ความเข้าใจในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวโดยชุมชนก็พยายามทำความเข้าใจเทคโนโลยีให้มากยิ่งขึ้น โดยการจัดทำเว็บไซต์การท่องเที่ยวของชุมชน แต่ก็ยังขาดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและทำให้เกิดความน่าสนใจที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น หรือการใช้ไลน์ เป็นแอปพลิเคชันที่ช่วยให้การสื่อสารเพื่อช่วยบริหารจัดการการท่องเที่ยวสำหรับสมาชิกในกลุ่มได้ง่ายขึ้น หรือการจัดตั้งเฟซบุ๊กที่ช่วยให้สมาชิกของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถพบปะและสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ง่ายมากขึ้น หรือสามารถทำการตลาดผ่านทาง

ออนไลน์ มีการส่งเสริมการตลาด และโฆษณาการท่องเที่ยว นอกจากนี้การท่องเที่ยวทำให้มีไวไฟเข้าถึงชุมชน ทำให้การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนทำได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “...ชุมชนค่อนข้างที่จะขาดแคลนบุคลากร ซึ่งคนในชุมชนนั้นมีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีน้อย แต่ก็มีบางส่วนที่ใช้ไลน์เพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อ มีเว็บไซต์และเพจในเฟซบุ๊กเพื่อเป็นช่องทางในการโปรโมทของชุมชน...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3) ซึ่งจากข้อมูลการสัมภาษณ์จึงทำให้วิเคราะห์ได้ว่าเทคโนโลยีเป็นมิติที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยได้มีสมรรถนะเพิ่มสูงขึ้น เกิดความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีในการนำมาปรับปรุงการท่องเที่ยวของชุมชน และคุณภาพชีวิต แต่อย่างไรก็ตามผู้อยู่อาศัยยังจำเป็นต้องเรียนรู้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เข้าใจในสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างรวดเร็ว

ผลการศึกษาแบบผสานวิธี

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับ การวิจัยเชิงคุณภาพแสดงผลของการวิจัยร่วมกันแบบ ผสานวิธี โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่าความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนบ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ตเกิดจากการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี มีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่ แสดงให้เห็นว่าประเด็นหลักของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับมิติจำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ชี้ให้เห็นว่ามิติด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงคุณภาพที่พบว่ามิติสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมากต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน เช่นเดียวกัน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมของชุมชนมีจุดเด่นและเป็นจุดแข็งที่ทำให้เกิด การท่องเที่ยว หากชุมชนมีสิ่งแวดล้อมที่ดียอมทำให้เป็นแหล่งของอาหารของชุมชน ทำให้ระบบเศรษฐกิจครัวเรือน ดีขึ้นและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอีกด้วย ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของ ชุมชนบ้านบางโรงที่มีจุดเด่นเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การให้ความสำคัญกับประเด็นสิ่งแวดล้อมย่อมส่งผล ต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวและคุณภาพชีวิต ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสานวิธีจึงแสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพมีความสอดคล้องของข้อมูลจากทั้งสองวิธี

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณยังแสดงให้เห็นว่าด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และเทคโนโลยี มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมิติด้านเศรษฐกิจ เป็นประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว หากชุมชนมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ย่อมทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นจากการท่องเที่ยวด้วย ส่วนสังคมและวัฒนธรรมชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยว โดยชุมชนทำให้เกิดการอนุรักษ์วิถีชีวิตและเกิดความร่วมมือของผู้อยู่อาศัยในชุมชน โดยเฉพาะการเล่นและ การแสดงดั้งเดิมของชุมชนที่เกิดการถ่ายทอดระหว่างคนในชุมชน รวมไปถึงนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมอีกด้วย ซึ่งการให้ความสำคัญกับมิติสังคมและวัฒนธรรมย่อมทำให้คุณภาพชีวิตเพิ่มสูงขึ้นด้วย และมิติเทคโนโลยีเป็นมิติที่ ช่วยส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีสมรรถนะการจัดการการท่องเที่ยวได้เพิ่มสูงขึ้น หากคนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปรับปรุงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ย่อมทำให้มีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตเพิ่มขึ้น ด้วย จึงแสดงให้เห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบข้อมูลของการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับ การวิจัยเชิงคุณภาพทำให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมีความสอดคล้องกัน

การท่องเที่ยวมีส่วนที่ทำให้สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวมีส่วนดีที่ทำให้ชุมชนมีการธำรงรักษาสิ่งแวดล้อม มีการสืบสานวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจของชุมชนดีมากขึ้น และเทคโนโลยียังช่วยให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ามิติต่าง ๆ ทำให้คุณภาพของผู้อยู่อาศัยดีขึ้น ซึ่งผลการศึกษาเชิงคุณภาพมีความสอดคล้องกับการศึกษาเชิงปริมาณที่แสดงให้เห็นว่ามีมิติสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต

อภิปรายผล

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์และได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามหากการบริหารจัดการได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ย่อมทำให้ทุกภาคในชุมชนได้รับประโยชน์ และชุมชนก็ถูกคุกคามจากการท่องเที่ยวด้วย โดยวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการปรับปรุงมิติเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ที่มีอิทธิพลต่อผู้อยู่อาศัยในการสนับสนุน การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน นักวิชาการได้ประเมินตัวชี้วัดความยั่งยืนและผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการให้เกิดความยั่งยืนในการวางแผนการท่องเที่ยว รวมทั้งทำให้ผู้อยู่อาศัยรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบด้านการท่องเที่ยวในจุดหมายปลายทาง (Diedrich & Garcia-Buades, 2009; Okazaki, 2008; Lee & Hsieh, 2016) ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าเมื่อการรับรู้ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมส่งผลต่อการรับรู้คุณภาพชีวิตมากที่สุด รองลงมาคือเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่ามีมิติสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย ซึ่งบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้ผู้อยู่อาศัยมีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต ผลการศึกษาทำให้เห็นว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนากิจกรรมทางวัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมทำให้ผู้อยู่อาศัยมีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้การรับรู้ถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนากิจกรรมทางวัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สูงขึ้น ทำให้ผู้อยู่อาศัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา (Diedrich & Garcia-Buades, 2009; Kim, Uysal & Sirgy, 2013; Vargas-Sanchez, Plaza-Mejia & Porras-Bueno, 2009) หากคนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ย่อมทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นทางสังคมและชุมชนยังช่วยบริหารจัดการขีดความสามารถของทุนทางสังคมได้ดีมากขึ้น

การท่องเที่ยวทำให้เกิดผู้ที่ต้องการเข้าไปเยี่ยมชมเยือนชุมชนย่อมทำให้ระบบเศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ถึงการเพิ่มโอกาสในการใช้จ่ายใช้สอย การส่งเสริมโอกาสทางธุรกิจ ในท้องถิ่น การเพิ่มรายได้ภาษีของรัฐบาลในท้องถิ่น และสิ่งดึงดูดที่เพิ่มโอกาสในการลงทุนมากขึ้นนั้น ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยดีขึ้นด้วย สอดคล้องกับ Uysal, Woo, & Singal (2012) อธิบายว่าทุกคนที่มีส่วนร่วมกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของการบริหารจัดการ หากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้สถานะทางเศรษฐกิจ ย่อมมีความร่วมมือในการบริหารจัดการกับส่วนรวมเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้สังคมและวัฒนธรรมก็เป็นประเด็นที่ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวและชาวบ้านได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตซึ่งกันและกัน

บริบทการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบางโรงยังให้ความสำคัญในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนใดมักจะทำให้เกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมตามมา ดังนั้นการป้องกันและรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต้องทำให้คนในท้องถิ่นมีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมร่วมกัน หากทุกคนตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตแล้ว เมื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยวขึ้น คนในชุมชนทุกคนก็จะมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาทางสิ่งแวดล้อมร่วมกัน สอดคล้องกับการศึกษาในอดีต (Lee, 2013; Ross & Wall, 1999) เมื่อคนในชุมชนตระหนักถึงผลกระทบและความหลากหลายทางสิ่งแวดล้อมในระดับสูง ย่อมทำให้ทุกคนร่วมกันป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนแนวทางในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความอย่างยั่งยืนด้วย

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตมีจำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนด้วยการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมที่เปรียบเสมือนต้นทุนที่ทำให้เกิดการเข้ามาเยี่ยมชมในชุมชนแห่งนั้น นอกจากนั้นแล้ววัฒนธรรมและสังคมเป็นปัจจัยขับเคลื่อน มีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นทางเลือกที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว (รุ่งรัตน์ หัตถกรรม และคณะ, 2560) นอกจากนั้นแล้วการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีการจัดการที่ดีย่อมทำให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน ทั้งศักยภาพทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การจ้างงานที่มีคุณภาพ ความร่ำรวยทางวัฒนธรรม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการทำให้ผู้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยมีการท่องเที่ยวเป็นสื่อกลางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน รวมถึงคนในชุมชนด้วยกันเอง (สาธิตา รุ่งพิพัฒน์พงศ, 2558)

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสานวิธีโดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของการศึกษา พบว่าข้อมูลทั้งสองส่วนมีความสอดคล้องกัน โดยการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยต้องพิจารณาทั้ง 4 มิติ คือ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ญฐรรุพัชร มณีโรจน์ (2560) ว่าการท่องเที่ยวต้องสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว ชุมชนมีสิ่งแวดล้อมที่สะอาด มีสาธารณูปโภคพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงสมาชิกในชุมชนก็ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากขึ้นด้วย เช่นเดียวกับกับ แพรดาว พุพานิชย์พฤกษ์ (2560) ที่พบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมีการวางกรอบนโยบายที่ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อทำให้คุณภาพของผู้อยู่อาศัยดีขึ้น และชุมชนสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน

ผลการศึกษานี้ได้สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเฉพาะมุมมองของผู้อยู่อาศัยที่รับรู้มิติต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต การศึกษานี้อธิบายการรับรู้มิติเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีเพื่อประเมินการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนมีนัยสำคัญและสัมพันธ์โดยตรงกับผลประโยชน์ที่รับรู้ต่อการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ท่องเที่ยวของชุมชน ข้อค้นพบของความสัมพันธ์เหล่านี้จึงสนับสนุนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการศึกษาไปปฏิบัติจากครั้งนี้ ต้องให้ความสำคัญกับมิติต่าง ๆ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อทำให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนมีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านมิติสังคมและวัฒนธรรม โดยวัฒนธรรมจังหวัดควรสนับสนุนชุมชนบ้านบางโรงในการรวบรวมข้อมูลของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนบ้านบางโรง เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยสามารถอนุรักษ์และสืบทอดเพื่อให้มีเอกลักษณ์ และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้วัฒนธรรมและสังคมของชุมชนบ้านบางโรงได้ง่ายมากยิ่งขึ้น
2. มิติทางเศรษฐกิจ โดยสหกรณ์จังหวัดควรให้คำแนะนำแก่การดำเนินสหกรณ์ออมทรัพย์ให้แก่ชุมชนการท่องเที่ยวบ้านบางโรงเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างถูกต้องตามระเบียบและกฎหมายที่กำหนดไว้ และสามารถทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจที่ดีขึ้นต่อชุมชน
3. มิติทางเทคโนโลยี โดยการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดภูเก็ตควรมีการกำหนดโครงการที่เหมาะสมสำหรับฝึกอบรมหัวหน้ากลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือบุคคลในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางโรงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูเก็ตควรวางแผนเพื่อนำสื่อออนไลน์มาช่วยในการทำการตลาดให้แก่การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางโรงเพื่อให้ชุมชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ทั้งนี้หากเกิดความร่วมมือที่ดีและได้รับการสนับสนุนการท่องเที่ยวจากหน่วยงานต่าง ๆ จะทำให้เกิดความร่วมมือเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีความยั่งยืนและผู้อยู่อาศัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารoundต่อไปควรวางแผนเกี่ยวกับแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางโรงเพื่อสามารถนำข้อมูลมากำหนดกลุ่มเป้าหมายทางการตลาด (Segment) นอกจากนี้แล้วควรมีการศึกษาขอบเขตของการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อกำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละกลุ่มให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการศึกษารoundนี้ศึกษามุมมองของผู้ให้บริการ การศึกษารoundต่อไปควรตรวจสอบมุมมองของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนบางโรง ซึ่งเป็นมุมมองของผู้รับบริการเพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางโรงมีความยั่งยืนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2563). *สถิตินักท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: กรมการท่องเที่ยว.
- กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). *แผนการปฏิบัติการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม พ.ศ.2562 สืบค้นจาก <https://portal.tourismthailand.org>.
- จิราพร เทืองน้อย และสัมพันธ์ พลภักดิ์. (2561). การพัฒนาการบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*, 8(1), 57-69.
- ณัฐพัชร มณีโรจน์. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 13(2), 25-46.
- ดวงพร อ่อนหวาน. (2545). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน ในเขตภาคเหนือ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.
- บัญชา สาลิกา. ผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านบางโรง. *สัมภาษณ์*, 5 เดือนสิงหาคม 2562.
- ประยูรศรี บุตรแสนคม. (2555). การคัดเลือกตัวแปรพยากรณ์เข้าในสมการถดถอนพหุคูณ. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 17(1), 43-60.
- แพรวดาว พุพานิชย์พฤกษ์. (2560). กรอบนโยบายและมาตรการเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 13(1), 133-158.
- รุ่งรัตน์ หัตถกรรม, ราเมศร์ พรหมชาติ, นรินทร์ เจตธำรง, วีรากร รัตกุล และกนกเกล้า แก้วกล้า. (2560). การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดความสุขมวลรวมของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารสหวิทยาการจัดการ*, 1(1), 99-108.
- สาธิตา รุงพิพัฒน์พงศ. (2558). องค์ประกอบของความยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษา ชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 11(2), 115-140.
- องค์การบริหารพิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2561). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ปีพ.ศ. 2561-2563*. กรุงเทพมหานคร: องค์การบริหารพิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- Allen, L. R., Hafer, H. R., Long, P. T., & Perdue, R. R. (1993). Rural residents' attitudes toward recreation and tourism development. *Journal of Travel Research*, 31(4), 27-33.
- Almeida-García, F., Peláez-Fernández, M. Á., Balbuena-Vázquez, A., & Cortés-Macias, R. (2016). Residents' perceptions of tourism development in Benalmádena (Spain). *Tourism Management*, 54, 259-274.

- Andereck, K. L., & Nyaupane, G. P. (2011). Exploring the nature of tourism and quality of life perceptions among residents. *Journal of Travel Research*, 50(3), 248-260.
- Choi, H. C., & Sirakaya, E. (2006). Sustainability indicators for managing community tourism. *Tourism Management*, 27(6), 1274-1289.
- Croes, R. (2014). The role of tourism in poverty reduction: An empirical assessment. *Tourism Economics*, 20(2), 207-226.
- Cummins, R. A. (1996). *Assessing quality of life*. Quality of life for people with disabilities: Model, research and practice.
- Davis, D., Allen, J., & Cosenza, R. M. (1988). Segmenting local residents by their attitudes, interests, and opinions toward tourism. *Journal of Travel Research*, 27(2), 2-8.
- Diedrich, A., & García-Buades, E. (2009). Local perceptions of tourism as indicators of destination decline. *Tourism Management*, 30(4), 512-521.
- Dolnicar, S., Lazarevski, K., & Yanamandram, V. (2012). Quality-of-life and travel motivations: Integrating the two concepts in the grevillea model. *Handbook of Tourism and Quality-of-Life Research*. Springer.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measure. *Journal of Marketing Research*, 18, 39-50.
- Gursoy, D., Jurowski, C., & Uysal, M. (2002). Resident attitudes: A structural modeling approach. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 79-105.
- Hair, J. F., Anderson, B. W., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis with reading* (4th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Hunt, C., & Stronza, A. (2014). Stage-based tourism models and resident attitudes towards tourism in an emerging destination in the developing world. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(2), 279-298.
- Kang, S. K., Lee, C. K., Yoon, Y., & Long, P. T. (2008). Resident perception of the impact of limited-stakes community-based casino gaming in mature gaming communities. *Tourism Management*, 29(4), 681-694.
- Kim, K., Uysal, M., & Sirgy, M. J. (2013). How does tourism in a community impact the quality of life of community residents? *Tourism Management*, 36, 527-540.
- Lee, T. H. (2013). Influence analysis of community resident support for sustainable tourism development. *Tourism Management*, 34, 37-46.

- Lee, T. H., & Hsieh, H. P. (2016). Indicators of sustainable tourism: A case study from a Taiwan's wetland. *Ecological Indicators*, 67, 779-787.
- Lee, T. H., & Jan, F. H. (2019). Can community-based tourism contribute to sustainable development? Evidence from residents' perceptions of the sustainability. *Tourism Management*, 70, 368-380.
- Lepp, A. (2007). Residents' attitudes towards tourism in Bigodi village, Uganda. *Tourism management*, 28(3), 876-885.
- Long, P. T., Perdue, R. R., & Allen, L. (1990). Rural resident tourism perceptions and attitudes by community level of tourism. *Journal of travel research*, 28(3), 3-9.
- Lundberg, E. (2015). The level of tourism development and resident attitudes: A comparative case study of coastal destinations. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 15(3), 266-294.
- Meeberg, G. A. (1993). Quality of life: A concept analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 18(1), 32-38.
- Ngo, T., Lohmann, G., & Hales, R. (2018). Collaborative marketing for the sustainable development of community-based tourism enterprises: Voices from the field. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(8), 1325-1343.
- Nicholas, L. N., Thapa, B., & Ko, Y. J. (2009). Residents' perspective of a world heritage site: The pitons management area, ST. Lucia. *Annals of Tourism Research*, 36(3), 390-412.
- Nunkoo, R., & Gursoy, D. (2012). Residents' support for tourism: An identity perspective. *Annals of Tourism Research*, 39(1), 243-268.
- Ohe, Y., & Kurihara, S. (2013). Evaluating the complementary relationship between local brand farm products and rural tourism: Evidence from Japan. *Tourism Management*, 35, 278-283.
- Okazaki, E. (2008). A community-based tourism model: Its conception and use. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(5), 511-529.
- Prentice, R. (1993). Community-driven tourism planning and residents' preferences. *Tourism Management*, 14, 218-227.
- Puczkó, L., & Rátz, T. (2000). Tourist and resident perceptions of the physical impacts of tourism at Lake Balaton, Hungary: issues for sustainable tourism management. *Journal of Sustainable Tourism*, 8(6), 458-478.
- Ross, S., & Wall, G. (1999). Ecotourism: Towards congruence between theory and practice. *Tourism Management*, 20(1), 123-132.

- Shakeela, A., & Weaver, D. (2018). “Managed evils” of hedonistic tourism in the Maldives: Islamic social representations and their mediation of local social exchange. *Annals of Tourism Research*, 71 (C), 13-24.
- Tosun, C. (2002). Host perceptions of impacts: a comparative tourism study. *Annals of Tourism Research*, 29, 231-253.
- Uysal, M., Woo, E., & Singal, M. (2012). The tourist area life cycle (TALC) and its effect on the quality-of-life (QOL) of destination community. *Handbook of tourism and quality-of-life research*. Springer Netherlands.
- Vargas-Sanchez, A., Plaza-Mejia, M. D. L.A., & Porras-Bueno, N. (2009). Understanding residents' attitudes toward the development of industrial tourism in a former mining community. *Journal of Travel Research*, 47(3), 373–387.
- Wall, G., & Mathieson, A. (2006). *Tourism: Changes, impacts, and opportunities*. New York: Pearson Prentice Hall.
- Weaver, D., & Lawton, L. (2001). Resident perceptions in the urban-rural fringe. *Annals of Tourism Research*, 28, 349-458.
- Woo, E., Kim, H., & Uysal, M. (2015). Life satisfaction and support for tourism development. *Annals of Tourism Research*, 50, 84-97.

Translated Thai Reference

- Aonwhan, D. (2003). *Factor affecting to business community in Northern Region*. Bangkok: Rajamangala University of Technology. (in Thai)
- Bootsankom, P. (2012). Variable selection in multiple linear regression analysis. *Journal of Educational Measurement Mahasarakham University*, 17(1), 43-60. (in Thai)
- Department of Tourism. (2020). *Tourists' statistic*. Bangkok: Department of Tourism. (in Thai)
- Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization). *Development plan sustainable community based tourism 2018 – 2020*. Bangkok: Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization). (in Thai)
- Fupanitpruk, P. (2017). Policy framework and strategic measures for enhancing sustainable tourism development: A case study of Samed Island, Rayong Province. *International Thai Tourism Journal*, 13(1), 133-158. (in Thai)

- Hatthakam, R, Promchart, R, Jeatamrong, N, Rattakul, W & Keawkla, K. (2017). Gross happiness components and indicators development of community based tourism management. *Interdisciplinary Management Journal*, 1(1), 99-108. (in Thai)
- Maneeroj, N. (2017). Community based tourism management. *International Thai Tourism Journal*, 13(2), 25-46. (in Thai)
- Ministry of Sport and Tourism. (2017). *National tourism plan Issue 2 (2017 – 2021)*. Bangkok: National Tourism Committee. (in Thai)
- Rungpipatpong, S. (2015). Components of sustainability for creative tourism: The case study of Amphawa community, Samut Songkram province. *Journal of Liberal Arts, Ubon Ratchathani*, 11(2), 115-140. (in Thai)
- Sarika, B. Haedman of Ban Bangrong Community. Interviews, 5th August 2019. (in Thai)
- Thungnoi, J. & Phonpak, S. (2018). Administration development of tourism areas of the Phetchabun Province according to the Sufficiency Economy Philosophy, *EDU Heritage Journal* 8(1), 57-69. (in Thai)
- Tourism Authority of Thailand. (2019). *Operation plan of Tourism Authority of Thailand 2019*. Retrieved August 1, 2019, from <https://portal.tourismthailand.org>. (in Thai)